

bona cogitatione congrua ad honeste operandum, consequenter loquendo in illa sententia, quia est eadem ratio. Et ideo cogitatio congrua, si postea illi daretur, esset specialis gratia intra ordinem naturalem, quia non solum esset non debita, sed potius ejus carentia esset debita, et præterea de se ordinaretur ad remissionem prioris culpæ, et esset aliqua via, vel dispositio ad illam, et ita esset gratia aliquo modo non naturalis, quia remissio peccati mortalis de se est opus non naturale; unde beneficium illud in se naturale, ordinatum ad finem aliquo modo supernaturalem, etiam esset specialior gratia in ratione supernaturali, quam si daretur homini puro, vel integro nondum lapso. Et hæc de hac opinione quoad exactam declarationem ejus.

CAPUT XII.

AN COGITATIO HONESTA QUÆ HABET EFFECTUM BONÆ VOLUNTATIS, SIT SEMPER MELIOR QUAM ILLA COGITATIO QUÆ ILLUM EFFECTUM NON CONSEQUITUR.

1. *Deus excitat cogitationem congruam mediante objecto honesto.* — Quia superior opinio multa includit, ex quibus aliqua vera esse censemus, alia distinctione indigere, alia vero non placent, et inter ea quædam possunt de solis vocibus, alia de re ipsa dissensionem continere; ideo, priusquam in principali puncto nostram sententiam proponamus, operæ pretium duximus omnia prædicta diligenter expendere, et non solum rem, sed etiam verba et eorum usum exponere, quoniam ad intelligendam doctrinam Patrum et Conciliorum de necessitate gratiæ multum referre existimamus. Cum ergo præcedens opinio totam necessitatem gratiæ in cogitatione honesta, naturali et congrua constituat, de illa prius in hoc capite considerabimus, qualis in se sit, et quomodo a Deo procedat, quatenus congrua est: in sequenti autem videbimus an veram rationem gratiæ habeat, vel habere possit. Primo ergo certum esse statuimus, Deum non solum operari ad actus honestos naturales voluntatis, cooperando cum illa, id est, concurrando ad ipsammet actionem volendi honestam, per modum causæ primæ, sed etiam antecedenter, movendo voluntatem medio objecto honesto, per convenientem cogitationem proposito. Itaque, sicut infra de operibus propriis gratiæ supernaturalis, dicemus requiri ad illam excitans et cooperans auxilium, ita

cum proportionem intelligi debet, ad honestum velle, necessarium esse et convenientem concursum, et præviam motionem medio intellectu, per cogitationem ejus.

2. *Id ostenditur auctoritate.* — Hoc aperte tradit D. Thomas quæst. 109, art. 1, et q. 24 de Verit., art. 14; Capreol. in 2, distinct. 29, art. 1; Hispalens., distinct. 28, quæst. 1, a. 3, notab. 2 et sequentib.; et Abulens. in cap. Matth. 19, quæst. 178, ad 6. Ubi recte advertit illa duo, scilicet, cooperationem et præmotionem Dei ex diversis principiis esse necessaria, et ideo etiam diverso modo in Deum reduci. Nam cooperatio Dei est necessaria ob dependentiam essentialem, quam omnis entitas participata habet ab ente per essentialitatem; et hinc est, ut illa cooperatio necessario sit immediate ab ipso Deo in genere causæ primæ, quia dependentia illa essentialis dicit immediatam habitudinem ad Deum. Unde etiam fit ut necessario conveniat omnibus et singulis bonis operibus voluntatis. At vero præmotio Dei, quæ est per cogitationem honestam, non fundatur in essentiali dependentia actuum voluntatis a Deo, sed in naturali ordine facultatum intellectus et voluntatis, qui provenit ex naturali conditione voluntatis, quæ non potest moveri, nisi ab objecto præcogitato ab intellectu.

3. *Motio prævia cogitationis ad actus voluntatis, tam in bonis quam in malis actibus reperitur.* — Ex quibus intelligitur necessitatem hujus motionis præviæ respectu actus voluntatis ultra intrinsecum concursum cooperantem Dei, non esse propriam actuum bonorum, sed in malis etiam reperiri. Quia etiam volitio turpis procedit ex cogitatione aliqua quæ voluntatem inducat ad talem actum; nam voluntas non minus in malis actibus quam in bonis pendet a cogitatione intellectus, quia non magis potest ferri in malum non præcognitum, quam in bonum. Hæc vero intervenit differentia, quod cogitatio excitans ad actum moraliter bonum, esse debet de bono honesto, sub tali ratione boni, cogitatio vero excitans ad pravum actum est de malo sub ratione alicujus boni inferioris; neque necesse est ut turpitudinem annexa actualiter consideretur; quia voluntas non fertur in malum sub ratione mali, neque actus ejus est pravus solum, quando fertur in objectum consideratum ut pravum, sed satis est ut feratur in objectum quod est pravum, sive actu consideretur ut tale, sive non, considerari autem possit, et ex negligentia vel industria omittatur, ut liberius possit voluntas in illud ferri.

Atque ex hac differentia nascitur ut cogitatio bona movens ad honestum actum tribuatur Deo, tanquam auctori ejus, quia non solum ad eam concurrat ut prima causa, sed etiam illam per se intendit, et per suam divinam providentiam causas ita disponit, ut illam bonam cogitationem excitent, et cum illa etiam per se concurrat ad movendam voluntatem ad bonum actum, quia illa etiam motio bona est, et per se ab honesta cogitatione causatur. Cogitatio autem turpis, licet etiam sit a Deo, ut a prima causa concurrente ad illam, non tamen illi tribuitur ut auctori, quia non est ab eo intenta, nec propter illam alias causas disponit, sed permittit eam sequi, licet prævideat securam ex talibus causis propter alios fines ita dispositis. Multoque minus est a Deo illa cogitatio, ut movens ad malum, seu motio ejus ad malum, quia revera non movet ad malum, ut tale est, sed ad bonum, quod solum est a Deo; reliqua vero quæ ex defectu hominis inde sequi possunt, tantum sunt a Deo permessa.

4. *Cogitatio honesta est peculiare Dei beneficium.* — Ex quo ulterius sequitur cogitationem honestam esse peculiare Dei beneficium, non solum quia per generalem concursum ab eo fit, sed etiam quia ipse providit, et disposuit causas ex quibus illa sequitur, hoc etiam Deo intendente et volente. Quod non solum est verum quando illa cogitatio habitura est effectum bonæ voluntatis, sed etiam quando illum non est consecutura. Quia excitari ad bonum, de se commodum est homini, et ipsamet cogitatio honesta per se est magna perfectio hominis; ergo est beneficium Dei, a quo confertur, sive habitura sit ulteriorem effectum quem Deus ex se cupit, sive ex parte recipientis impediendus sit talis effectus, hoc enim Deo non tribuitur. Item homo de se expositus est et malis et bonis cogitationibus; quod autem potius ad bonas quam ad malas moveatur, magnum bonum illius est; sed hoc provenit ex divina providentia ita causas adaptante et disponente: ergo est Dei beneficium peculiare. An vero sit majus beneficium, quando cogitatio est congrua, quam cum est tantum sufficiens, paulo post dicam.

5. *Sive cogitatio sit intellectus, sive etiam sensus.* — Hinc vero inferimus hoc genus beneficii non solum habere locum in voluntate, et actibus ejus; sed etiam in intellectu, non tantum practico, sed etiam speculativo. Nam etiam intellectus est ex se expositus ut ad veram et falsam apprehensionem, et ad cogitationem

intensam vel remissam, et ad verum vel falsum assensum moveatur; et ex causis a divina providentia dispositis provenit, ut uno modo potius quam alio moveatur; ergo speciale Dei beneficium est quod potius ad verum et cum intensione et efficacia moveatur, quam alio modo. Quin potius non solum in superioribus potentiis, sed etiam in inferioribus, potest cum proportionem considerari hujusmodi beneficium. Nam licet appetitus sensitivus non sit liber, est tamen capax diversorum actuum convenientium vel disconvenientium naturæ hominis quoad corporalem vitam, vel statum ejus, et ad illos affectus movetur per phantasiam. Unde fit ut non tantum pendeat in actibus suis a Deo quoad concomitantem concursum, sed etiam quoad præviam motionem phantasie, quæ etiam excitatur per exteriora objecta, et causas secundas cum quibus etiam concurrat Deus, non solum intrinsece cooperando, sed etiam sua providentia ita illas disponendo et ordinando, ut inde etiam tanquam a prima radice proveniant motiones sensuum externorum et internorum, et ipsius appetitus, convenientes non solum ad virtutem vel scientiam, sed etiam ad vitam et salutem, et ad convenientem corporis et animi dispositionem. Ergo, quoties causæ ita occurrunt ut ad convenientes affectus moveant potius quam ad alios, in Dei beneficium est referendum. Adde etiam, servata proportione et ratione, simile genus beneficii posse considerari non solum in motionibus animi, sed etiam in ipsa hominis generatione, complexionem, constitutionem, ut omittam etiam in brutis animalibus et rebus aliis spectari posse. Quia quidquid boni creaturæ provenit, et per quascumque causas proveniat, est beneficium Dei: ergo quotiescumque causæ secundæ possunt diversis modis occurrere, et disponi ad agendum in aliud subiectum, convenienter, vel disconvenienter illi, in Dei etiam beneficium referendum est, quod potius ad convenientem effectum, seu motionem fuerint per divinam providentiam dispositæ, quam ad oppositum.

6. *Id ostenditur ex Augustino.* — Quam doctrinam indicavit Augustinus lib. 4 contra Julian., cap. 3, parum a principio, ubi Juliano, dicenti gentiles ex se habuisse veras virtutes morales, primum negat illas habuisse, de quo supra dictum est: deinde addit, etiamsi illas habuissent, Deo potius quam ipsis esse tribuendas. Argumentaturque in hunc modum: *Sub Dei occulto judicio neque injusto, alii facti, alii tardissimi ingenii, et ad intelligendum*

quodammodo plumbei, alii obliuosi, alii acuti, memoresve nascuntur, alii natura leues, alii leuissimis causis ira facillima ardent, alii inter utrosque mediocres; alii ita frigidi, ut vix omnino moveantur, alii libidinosissimi, etc., nec eorum quæ commemorari aliquid instituto ac proposito, sed natura. Unde medici audent ista tribuere temperationibus corporum, quod etsi probari sine ulla quæstione potuissent, numquid sibi quisque corpus condidit, et hoc ejus tribuendum est voluntati, quod mala ista naturalia magis minusve patiatur? Nec fas est ut ei qui se finxit, quis dicat: Quare me fecisti sic? Unde concludit: Quanto ergo tolerabilius, illas quas dicit in impiis esse virtutes, diuino muneri, quam eorum tantummodo tribueres voluntati. Igitur, ex sententia Augustini hoc genus beneficii diuini, non solum in bonis moralibus, et liberis actibus voluntatis, sed etiam in aliis bonis naturalibus ex diuina providentia provenientibus, invenitur. Semper tamen hæc interuenit differentia, quod naturalia bona ita sunt a Deo, ut non possint ipsi recipienti ullo modo attribui; actus autem virtutum, licet sint Dei beneficia, etiam ipsi operanti tribuuntur, quia in illorum determinatione suas habet partes, licet non nisi auctore Deo ita operetur. Et in his non videtur esse dissensio inter nos et dictos auctores.

7. *Proponitur præcipua quæstio hujus capituli.*—Uterius vero inquirendum superest, an cogitatio honesta, ex hoc præcise quod habitura est effectum, ac subinde sit efficax seu congrua, sit majus Dei beneficium quam similis cogitatio sufficiens, et ex objecto æqualis. Debet autem fieri præcisa comparatio, nam in eo in quo cogitatio est congrua, adjungitur cogitationi honestus actus voluntatis, qui non est in alio in quo cogitatio est tantum sufficiens. Unde clarum est illum, in quo cogitatio habet effectum bonæ voluntatis, recipere a Deo majus vel plura beneficia, quia cogitatio simul cum voluntatis actu honesto, est majus beneficium Dei quam sola cogitatio in alio, quia etiam actus voluntatis est beneficium Dei, cum ab ipso Deo libere fiat in suo genere. Præcise igitur comparando cogitationes, dicunt aliqui non esse majus Dei beneficium, cogitationem efficacem seu congruam, quam sufficientem seu incongruam. Ratio est, quia cogitatio non habet de se quod sit congrua, sed ex eo quod voluntas se illi accommodat eique obedit: ergo illa cogitatio non est congrua, prout antecedit actum voluntatis, sed ex conjunctione illius: ergo secundum se non est majus

beneficium, sed solum prout illi conjungitur actus voluntatis.

8. *Ratio quoad denominationem efficacis.*—Idemque est de altera denominatione, si cogitatio illa dicitur efficax, quia duobus modis potest ita denominari. Primo, ratione efficacitatis in actu primo, scilicet, quia potest generare in voluntate actum honestum, et hoc etiam habet cogitatio sufficiens, unde in hoc sunt æquales. Alio modo potest cogitatio dici efficax in actu secundo, id est influens, seu actualiter efficiens in voluntate actum honestum, et sic denominatio illa, qua cogitatio dicitur efficax, extrinseca est respectu intellectus, et proveniens ab actu voluntatis: ergo non addit novum vel majus beneficium, nisi quatenus actui intellectus conjungitur actus voluntatis: ergo in præciso actu intellectus, nullus est excessus. Idem patet ex actu cogitationis non habentis effectum bonæ voluntatis, nam id non provenit ex aliquo defectu ipsius, sed præcise ex voluntatis defectu: unde illa cogitatio non potest dici incongrua de se, sed ex sola denominatione voluntatis, non se accommodantis illi: hoc autem est quid posterius et accidens tali cogitationi: ergo non diminuit rationem beneficii in illa secundum se ac præcise spectata. Idemque est de denominatione efficacis, nam illa de se est efficax quoad potestatem, quia hoc necessarium est ut sit sufficiens: quod autem actu non efficiat, solum est carentia denominationis cujusdam extrinsecæ, quæ non diminuit bonitatem vel æqualitatem beneficii ex parte ipsius.

9. *Confirmatur ea hypothesis impossibili.*—Et confirmatur, nam si fingamus Deum, in eo signo in quo disponit causas secundas tali modo, ut in duobus hominibus causent illam cogitationem, non præscire in uno esse habituram effectum bonæ voluntatis, et non in alio: tunc non possemus intelligere uni facere majus beneficium quam alteri ex vi præcisæ cogitationis, quia æquale bonum vult utrique conferre, et paratus est cum utroque concurrere ad ulteriorem actum voluntatis, si uterque velit, et de utroque nescit in illo signo quid operaturus sit. At multi censent Deum in eo signo nondum habere illam præscientiam, quia esset conditionata de futuris contingentibus, quam alioqui negant: ergo saltem in illa sententia non est majus beneficium una cogitatio quam alia. Et ulterius adhuc posita illa scientia, non videtur augeri beneficium, quia ratio beneficii sumitur ex voluntate dantis et bonitate rei datæ; sed præscientia non facit rem esse ma-

jorem vel minorem, neque etiam auget Dei voluntatem, quia Deus æquale bonum vult utrique dare efficaciter, scilicet, talem cogitationem, et de se utrique etiam cupit bonam voluntatem, et paratus est cum utroque ad illam concurrere: ergo quod præsciatur effectus futurus in uno, et non in altero, non auget beneficium in ipsa præcisa cogitatione, sed ad summum in additione alterius effectus, honestæ utique voluntatis.

10. *Opinio secunda affirmativa.*—Alii vero in alio extremo sentiunt cogitationem congruam spectatam præcise, semper esse in se majus beneficium, quia, etiam ut antecedit actum voluntatis, aliquid in se habet ratione cujus est congrua, quod deest alteri cogitationi, quæ incongrua reputatur. Quia semper cogitatio congrua, vel est cum majori claritate, conatu, aut advertentia, vel est magis expedita, et libera a contrariis impedimentis, quia, scilicet, contingit haberi eo tempore quo non occurrit aliquid excitans ad contrarium affectum, neque diminuens mentis attentionem, nec retardans affectum voluntatis, vel certe est magis accommodata complexioni hominis, ex qua proportione fit interdum ut cum illa insurgat aliquis motus naturalis affectionis, qui multum iuvet ad voluntatis liberationem, et ita semper includit conditionem aliquam quæ augeat in illa rationem beneficii.

11. *Ejus fundamentum.*—Fundamentum hujus sententiæ est, quia fieri non potest ut, stante æquali consideratione boni honesti et mali contrarii, et æque ablatis omnibus impedimentis ad bene eligendum, unus homo honeste eligat, et alter prave, vel unus et idem homo in uno tempore prave eligat, et in alio bene: ergo semper cogitatio antecedens actum honestum voluntatis est major in aliqua reali conditione antecedente, sive sit intensio, sive ablatio impedimenti, sive aliquid simile, et ita semper est majus beneficium. Antecedens probatur, quia alias posset quis peccare voluntate, nullo defectu erroris vel inconsiderationis præcedente in intellectu: consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia is qui ita cogitat honestum ut illud eligat, non habet errorem nec inconsiderationem defectuosam in intellectu: ergo si cum simili cogitatione omnino æquali potest male eligere, cum id facit, eligit per voluntatem male, sine prævio defectu intellectus. Falsitas autem consequens probatur, tum quia est contra Aristotelem, 7 Ethic., capit. 2; et Augustinum, libr. 2 de Peccator.

merit. et remiss., cap. 17; et D. Thomam 1. 2, quæst. 77, articul. 2; tum etiam quia videtur contra naturam voluntatis, quia nata est moveri ac regulari per intellectum: ergo fieri non potest ut erret, vel deficiat, si intellectus non errat vel deficit; item quia voluntas, sicut non fertur in aliquid, nisi sub ratione boni, ita nec fertur in unum præ alio, nisi sub aliqua ratione majoris boni; ergo fieri non potest ut, cum eadem cogitatione intellectus, modo unum eligat, modo aliud.

12. *Opinionis mediæ et veræ assertio prima: cogitatio congrua non superat necessario incongruam physice.*—Inter has sententias mihi media placet. Dico enim imprimis, cogitationem congruam honesti, ut antecedit usum liberum voluntatis, non semper excedere incongruam in aliqua reali conditione, vel positiva, vel formali ipsius actus, qualis est intensio, attentio, claritas, etc., vel privativa, seu ablativa alicujus impedimenti, ut est carentia concomitantis cogitationis pravæ, vel considerationis alicujus majoris difficultatis, vel quid simile. Probatur, quia sine ulla differentia in his omnibus potest eadem cogitatio nunc esse congrua, et postea, vel in alio homine esse non congrua, id est, in uno habere effectum, et non in alio. Probatur ex ipsa libertate voluntatis, quæ aliter salvari non potest. Nam posita in Petro cogitatione honesta, sufficiente ad eligendum bonum cum illa, nullaque conditione addita, vel mutata, poterit Petrus bonum eligere, et bene, quia alias cogitatio non esset sufficiens in suo genere ad talem effectum, ut supponitur. Item, quia si aliquid ultra requiritur, vel illud est in potestate voluntatis, et ab ejus libertate pendet, vel non. Primum dici non potest, quia hic agimus de prærequisitis ad primam voluntatem liberam, et de cogitatione sufficiente, ut antecedit omnino usum liberæ voluntatis; si vero dicatur secundum, sequitur illam cogitationem esse insufficientem ad volendum, nec posse voluntati imputari, si non velit, quia non habet omnia prærequisita ut velle possit: igitur quoties cogitatio honesti est sufficiens ad actum honestum, voluntas potest cum effectu honeste velle. Peto ergo ulterius an, stante illa cogitatione, possit etiam voluntas non velle. Nam si non potest non elicere actum honestum cogitationi conformem, profecto, ex suppositione talis cogitationis, necessario illum eligit: ergo cum cogitatio ipsa necessaria sit, ut supponitur, actus etiam voluntatis erit simpliciter necessarius, et ita destruitur libertas. Ergo

fatendum est posse voluntatem eum eadem omnino cogitatione nunc velle, cum qua prius noluit, et e contrario: ergo eadem omnino cogitatio, seu æqualis, potest esse alicui congrua, vel incongrua, pro sola libertate voluntatis volentis hoc vel illud, cum solo generali Dei concursu (loquimur enim nunc intra ordinem naturæ); nam si voluntas consentit, cogitatio est congrua; si dissentit, denominatur incongrua.

13. *Probatur etiam de diversis in eodem tempore.* — Unde simili modo argumentor, comparando duos æquali cogitatione excitatos, et cum eisdem impedimentis, vel æqualiter carentes talibus impedimentis. Nam si alter illorum, ductus ab illa cogitatione, recte operatur quia vult, etiam potest alius non operari quia non vult; ponatur ergo in esse hoc quod possibile est, quia nullum inde sequetur inconveniens vel impossibile; ergo tunc erit una cogitatio congrua, et altera incongrua, nulla præcedente conditione reali, in qua una alteram excedat. Confirmatur, primo, quia stante in me cogitatione honesta, etiam intensa, possum ego non operari pro mea libertate; sed hoc non tollit ab alio habente similem cogitationem, potestatem consentiendi illi, et bene operandi; ergo stat ut, altero non operante, alter operetur cum æquali cogitatione; ergo stat ut cogitatio æqualis in uno sit congrua, in altero vero incongrua. Confirmatur secundo, quia si necessarium est ut is qui elicit actum honestum voluntatis semper cogitationem habeat majorem vel meliorem quam alius, qui non vult; interrogo an illud in quo prior excedit, sit necessarium simpliciter ad talem actum voluntatis, vel non sit? Nam si est necessarium, profecto is cui non datur, non potest habere voluntatem honestam, quia deest illi aliquid necessarium, quod non est in potestate ejus; nam cogitatio prima quæ antecedit voluntatem, non est in potestate hominis, et ad primam cogitationem revocanda est disputatio, ut dixi. Si vero ille excessus, qui esse dicitur in illa cogitatione, non est necessarius ad talem actum voluntatis, ergo sine illo esse potest; ergo præcedentibus æqualibus cogitationibus in duobus, potest unus habere actum voluntatis honestum, quamvis alius non habeat, et consequenter ex duabus cogitationibus æqualibus potest una esse congrua, altera incongrua.

14. *Probatur ulterius utrumque simul, id est, de eadem cogitatione pro diversis durationibus, vel de diversis pro eadem.* — Denique

declaratur in hunc modum assertio, sive pro una persona in diversis temporibus, sive pro diversis personis in eodem momento. Nam duobus modis potest unusquisque excitari bona cogitatione, scilicet, vel sola illa sine alia operata sollicitante in contrarium, vel simul a contraria. Quando fit priori modo, voluntas quidem non potest immediate uti libertate quoad specificationem exercendo actum contrarium, quia non potest ad hoc moveri, nisi prævia cogitatione contraria; potest tamen uti libertate quoad exercitium, et ita potest vel affici, vel non affici secundum illam cogitationem, pro sua libertate, quod satis est ut illa eadem cogitatio possit congrua et incongrua fieri. Item potest, stante illa cogitatione, vel statim consentire, sine majori deliberatione ex parte intellectus, vel etiam potest applicare intellectum, ut de contrario cogitet, et ut ab illa cogitatione bona avertatur, et sic etiam contrarium actum habere. Et hoc satis est ut eadem cogitatio nunc sit congrua, et postea, vel in alio fiat incongrua sine inæqualitate in prima cogitatione naturali, quæ sola consideratur ut præveniens beneficium, ex Dei providentia proveniens. Quando autem prima cogitatio honesta simul concurrat cum alia contraria, dicunt aliqui, si voluntas immediate eligat, necessario sequi efficacior, vel suæ dispositioni magis accommodatam, vel magis expressam; posse tamen non immediate eligere, sed avertere mentem a cogitatione efficaciori, et tunc sequi alteram, applicando, si opus fuerit, magis intellectum ad considerationem ejus. Sed imprimis hoc sufficit ut eadem vel æqualis cogitatio in uno sit congrua, et non in alio, etiamsi in utroque efficacior de se sit quam opposita, quia potest unus immediate eligere secundum illam, alius autem avertere mentem, et ita tandem eligere contrarium. Unde etiam fit ut congruitas cogitationis non possit esse mere naturalis, sed pendens ex libertate voluntatis, quia quantumcumque honesta cogitatio naturalis sit efficax et accommodata voluntati, potest voluntas non statim eligere, sed avertere mentem ab illa cogitatione, et ad contrariam efficaciam illam applicare, et sic tandem oppositum eligere. Et præterea ille modus libertatis et necessitatis gratis ponitur in voluntate. Cur enim libera est immediate quoad exercitium, non obstante efficaciori cogitatione, et non etiam quoad specificationem, si simul habet sufficientem cogitationem ad oppositum? Item si est libera, ut sine novo dicta-

mine avertat intellectum a cogitatione efficaciori, et applicet ad minus efficacem magis perficiendam, multo magis id poterit facere cum novo dictamine de hac ipsa applicatione, etiamsi remissum sit: quod si potest voluntas illud sequi, quasi eligendo illam applicationem vel aversionem intellectus, cur non poterit immediate, etiam inter objecta proposita eligere quod voluerit?

15. *Probatur tandem assertio ostendendo voluntatem sequi posse cogitationem minus efficacem.* — Quapropter longe probabilius est libertatem voluntatis ad hoc extendi, ut, positis objectis seu mediis omnino æqualibus et æque consideratis, possit voluntas pro sua libertate unum assumere, et aliud relinquere; ergo ex actu voluntatis bono non potest inferri inæqualitas in cogitatione, quæ ex parte intellectus præcedat. Consequentia evidens est. Antecedens autem videtur nobis necessarium ad veram tuendam libertatem, et dominium voluntatis in actus suos. Nam si, posita ex parte intellectus meliori repræsentatione objecti, voluntas, si operatur, necessario fertur in illud, et quando est æqualitas ex parte intellectus, suspensa manet, neque aliquid velle potest pro sua libertate, profecto nunquam est libera ex intrinseco dominio. Quod si dicatur esse libera, solum quia potest applicare intellectum ad cogitandum unum magis quam aliud, profecto necesse est ut hoc etiam faciat sub aliqua ratione boni, quam oportet esse aliquo modo cognitam, et tunc redibit quæstio, an illa ratio boni efficacius proponatur, vel major iudicetur, et an hoc sit liberum vel naturale; et sic vel totum fit ex naturali connexionem cum aliquo principio naturali, et destruitur libertas, vel sistendum est in indifferentia libertatis ad eligendum inter ea quæ non proponuntur ut necessaria, etiamsi magis vel minus utilia, vel magis aut minus efficaciter cogitentur. De qua re iterum redibit sermo disputando de auxiliis gratiæ.

16. *Secunda assertio: Superat tamen semper cogitatio congrua incongruam moraliter.* — Dico secundo, nihilominus fatendum est esse peculiare Dei beneficium recipere cogitationem naturalem honestam tempore opportuno, quando habitura est bonæ voluntatis effectum, etiamsi non ex majori efficacia sua, neque ex aliqua conditione antecedente, sed voluntate libere cooperante cum generali Dei concursu, illum effectum habeat. Hæc assertio tractanda est infra latius, de vocatione congrua inter auxilia gratiæ; nunc per æquiparationem ad

illam probari potest, quia vocatio congrua est majus Dei beneficium quam sufficiens tantum; ergo similiter cogitatio congrua in ordine naturali. Nam licet fortasse in aliquo sit major ratio de auxiliis gratiæ, quia sunt magis gratuita, et ex peculiari ordine prædestinationis proveniant, nihilominus hic invenitur aliqua ratio æqualis, quæ ad aliquod augmentum beneficii sufficiat. Probatur, quia respectu scientiæ divinæ non provenit contingenter, id est, casu, illa inæqualitas in effectu bonæ voluntatis; suppono enim Deum optime præscire quis sit operaturus bene cum tali cogitatione hic et nunc excitata, et quis non sit operaturus cum alia, licet omnino æquali, quod in 1 part. monstratum est, tractando de scientia futurorum contingentium, et infra necessario attingetur. Deinde illa inæqualitas in effectu non provenit sine divina voluntate, quæ illis duobus non æqualiter favet; nam in altero permittit incongruitatem, in altero affectat, et vult congruitatem; ergo est major quidam affectus ex parte voluntatis Dei respectu illius, qui congrue excitatur per cogitationem illam; ergo hoc respectu illa cogitatio est majus beneficium in illo. Quia, ut divus Thomas 2. 2. quæst. 106, art. 5 et 6, ex Seneca tradit, beneficii quantitas non ex sola rei magnitudine, sed maxime ex animo donantis attenditur; itemque ex opportunitate, et occasione in qua donum confertur. Sicut elemosyna rei minutæ solet ex circumstantiis magna censer, ut idem D. Thom. tradit 2. 2. quæst. 32, art. 3, ad 3. Ita ergo in præsentem, licet cogitatio in se æqualis sit, vel fortasse minor, tamen quia in meliori opportunitate, et ex majori affectu datur, ideo simpliciter majus beneficium censetur. Dico autem semper talem cogitationem esse majus Dei beneficium, non vero dico esse majus auxilium, quia hoc necessarium non est, quia non semper magis excitat voluntatem, nec est in se quid melius, aut pauciora habet impedimenta, ut ex priori conditione constat.

17. *Solvitur primæ sententiæ argumentum, in num. 7. — Ad confirmationem in num. 9.* — Ad fundamentum ergo primæ sententiæ, respondeo dupliciter posse cogitationem congruam considerari, scilicet, secundum ordinem executionis vel intentionis, seu prout in re ipsa habet et exercet congruitatem suam, vel prout illam præhabet in præscientia et in affectu Dei immittentis, seu operantis talem cogitationem. Priori modo, vera sunt omnia quæ in argumento assumuntur. Nam revera cogitatio per